

STORTINGET

Innst. 97 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:43 S (2017–2018)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgen Bekkevold, Olaug V. Bollestad og Steinar Reiten om endring av botidskravet for rett til kontantstøtte

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 14. november 2017 til Barne- og likestillingsdepartementet ved statsråd Solveig Horne bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådens uttalelse fremgår av vedlagte brev av 22. november 2017.

Til Stortinget

Sammendrag

I representantforslaget begrunner forslagsstillerne hvorfor Kristelig Folkeparti var svært kritisk til regjeringens forslag om å endre kontantstøtteloven våren 2017, jf. Prop. 85 L (2016–2017). Lovforslaget ble vedtatt og medførte at det ble innført fem års botidskrav for å motta kontantstøtte. Kravet er knyttet til mottaker og også til barnets andre forelder dersom de bor sammen.

Forslagsstillerne viser til at for mange småbarnsfamilier merkes de negative konsekvensene av dette allerede. Særlig kontantstøttesøkere som har vært folke-trygdmedlemmer hele sitt liv, opplever det svært urettferdig at de med de nye reglene nå ikke får kontantstøtte fordi de har en partner som har kortere botid enn fem år.

På denne bakgrunn fremmes det følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endret kontantstøttelov, slik at botidskravet som Stortinget vedtok 8. juni 2017, kun gjelder kontantstøttemottakeren og heller ikke rammer norske statsborgere som har hatt lengre utenlandsopphold.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Masud Gharahkhani, Kari Henriksen og Anette Trettebergstuen, fra Høyre, Marianne Haukland, Tage Pettersen og lederen Tone Wilhelmsen Trøen, fra Fremskrittspartiet, Silje Hjemdal og Morten Wold, fra Senterpartiet, Åslaug Sem-Jacobsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, fra Venstre, Terje Breivik, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, viser til Representantforslag 43 S (2017–2018) fra stortingsrepresentantene Geir Jørgen Bekkevold, Olaug V. Bollestad og Steinar Reiten om endring av botidskravet for rett til kontantstøtte.

Komiteen viser til Prop. 85 L (2016–2017), hvor regjeringen foreslo endringer i kontantstøtteloven. Bakgrunnen for lovendringsforslaget om å innføre botidskrav på fem år var å gi innvanderne sterkere insentiver til å komme raskere i arbeid samt stimulere til økt bruk av barnehage.

Komiteen viser videre til Innst. 368 L (2016–2017), hvor et stortingsflertall bestående av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vedtok å innføre et botidskrav på fem år for kontantstøtten. Lovendringen er gjeldende fra 1. juli 2017 og innebærer at

foreldre må ha minst fem års medlemskap i folketrygden for å kunne motta kontantstøtte. Når barnet bor sammen med begge foreldrene, må begge foreldrene ha vært medlemmer i folketrygden i fem år.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne mener løsningen for å få flere i arbeid og til å stå lenger i arbeid, ikke ligger i å frata foreldre muligheten til å tilbringe tid med sine små barn. Forslagsstillerne mener videre at det ikke er en automatikk i at fjerning av kontantstøtten vil føre til at flere innvandrerkvinner kommer ut i arbeid.

Komiteen registrerer at forslagsstillerne er opp-tatt av at det finnes insentiver og tiltak som får flere innvandrerkvinner i arbeid, men ikke gjennom fjerning av ordninger som bør gjelde for alle barn og familier.

Komiteen viser videre til at lovendringen har hatt en utilsiktet konsekvens, hvor man nå ser en rekke eksempler på småbarnsfamilier der den ene forelderen har vært medlem av folketrygden hele livet, men siden partneren har kortere botid enn fem år, får ikke disse familiene kontantstøtte.

Komiteen registrerer at Barne- og likestillingsdepartementet i sitt svarbrev til komiteen av 22. november 2017 skriver at det er nødvendig med en absolutt regel, og at hensynet til integrering taler for at begge foreldre må ha vært medlem i folketrygden i fem år. Departementet skriver videre at de tilfellene hvor endringen kan oppleves som urimelig, veies opp av de positive konsekvensene lovendringen vil ha for integreringen av barna og foreldrene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser videre til at det står:

«Departementet har imidlertid varslet at ordningen vil bli evaluert etter ett år, for å se om den fungerer etter hensikten.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at det er veldokumentert at kontantstøtten virker negativt inn på kvinners deltakelse i arbeidslivet, og spesielt i minoritetsgrupper. Disse medlemmer viser til sine respektive partiers alternative budsjett for 2018, der det foreslås å avvikle kontantstøtten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener det i en parlamentarisk situasjon der det ikke ser ut til å være mulig å få flertall for et slikt forslag, er nødvendig med innstramminger som kan minimere de integreringshemmende effektene av kontantstøtten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti viser til at hensikten med lovendringen som ble vedtatt i sommer,

var å fremme rask integrering av innvandrere og deres barn, men at det etter at den nye botidsbestemmelsen ble innført, har dukket opp tilfeller der dette argumentet ikke er relevant. Eksempelvis vil en familie der far er innvandrер og i full jobb, men ikke har bodd i Norge i fem år, ikke få kontantstøtte selv om mor er norsk og skal være hjemme med barnet. Disse medlemmer ser at slike tilfeller gjør at lovendringen kan oppfattes urettferdig.

Likevel mener komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet at botidskravet bør beholdes for begge foreldre. Disse medlemmer viser til at det er vanskelig å gjøre endringer i kontantytelser uten at det vil kunne slå urimelig ut for enkelte grupper, og at hovedhensikten med endringen rettferdiggjør å opprettholde det nye botidskravet. Disse medlemmer viser videre til at det er vanskelig å utforme unntaksregler på en slik måte at de bare treffer dem som er godt integrert. Dessuten vil eventuelle unntaksbestemmelser også være ressurskrevende å håndtere for Nav.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til brev fra Barne- og likestillingsministeren av 22. november d.å., hvor det står:

«All botid som er opptjent i Norge teller med ved vurderingen av om botidskravet er oppfylt, og det stilles ikke krav om umiddelbart forutgående botid. Dette innebærer at norske statsborgere som har hatt lange utenlandsopphold, nesten aldri vil omfattes av botidskravet.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at kontantstøtloven slår fast at formålet med kontantstøtten er å gi foreldre reell valgfrihet når det gjelder barns omsorgsform, og disse medlemmer vil understreke at kontantstøtten kun er aktuell for barn mellom 13 og 23 måneder. Disse medlemmer vil understreke at de restriksjoner som ble innført med botidskravet, fremstår svært urettferdig, og til dels vilkårlig med hensyn til økt integrering eller styrking av arbeidslinjen.

Disse medlemmer mener også at det ikke bør være hensynet til hvorvidt det er ressurskrevende for Nav å håndtere unntaksbestemmelser som skal avgjøre om ordningene for småbarnsfamilier skal være så gode som mulig.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at foreldrenes valgfrihet og hensynet til barnas beste er styrende for Kristelig Folkepartis familiepolitikk, og dette medlem fremmer på den bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endret kontantstøttelov, slik at bo-

tidskravet som Stortinget vedtok 8. juni 2017, kun gjelder kontantstøttemottakeren og heller ikke rammer norske statsborgere som har hatt lengre utenlandsopphold.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti deler forslagsstillernes synspunkter hva gjelder kontantstøtten. Senterpartiet og Kristelig Folkeparti stemte imot forslaget om å innføre et botidskrav. Disse medlemmer er av den oppfatning at foreldre skal ha reell frihet til å velge hvordan de organiserer familielivet. Særlig gjelder dette i barnets første leveår.

Disse medlemmer påpeker at innvandrerkvinner er en sammensatt gruppe, og at yrkesdeltakelsen varierer. Mens det er høyere yrkesdeltakelse blant andre-generasjons innvandrerkvinner og flere tar høyere utdanning, så er yrkesdeltakelsen lavere blant førstegenerasjons innvandrerkvinner. Vi trenger også å skille mellom dem som kommer fra EØS-land, dem med kort botid i Norge, dem med flyktninge- og asylbakgrunn samt yrkesaktive kvinner som benytter seg av ordningen. Videre er det viktig å ha i mente at tradisjonelle kjønnsroller også påvirker innvandrerkvinneres yrkesdeltakelse. Språkkunnskaper, kompetanse og yrkeserfaring er også vesentlige momenter som forklarer kvinners yrkesdeltakelse. Dessuten må en heller ikke overse det faktum at kvinner som ønsker å jobbe, møter hindringer på arbeidsmarkedet.

Disse medlemmer er av den oppfatning at integreringsutfordringer er sammensatte og kan ikke knyttes isolert til en ordning som kontantstøtten. Det er for øvrig ikke bare innvandrerforeldre som benytter seg av ordningen – også foreldre uten innvandrerbakgrunn har stor glede av den.

Disse medlemmer vil for øvrig vise til at når SSB utarbeider statistikken «Kontantstøttebruk blant innvandrere», som er en årlig statistikk på oppdrag fra BLD, er det i all hovedsak barna som er analyseenheten i denne rapporten. Variabler som foreldrenes botid, utdanningsbakgrunn eller yrkesstatus er ikke inkludert. Vi vet for f.eks. for lite om mødrene som mottar kontantstøtten. Riktignok kjenner vi landbakgrunn og bosted, men vi vet ikke om kvinnene er i deltidsjobb, i praksisplass gjennom Nav, under utdanning, har barna hos besteforeldre mens de går tilbake til arbeid etter endt permisjon, eller om de er yrkesaktive, men velger kontantstøtten for å tilbringe mer tid med sine små barn. Disse medlemmer mener det er behov for mer kunnskap om hvem kontantstøttemottakerne er.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innhente kunnskap om hvem kontantstøttemottakerne er, med særlig vekt på yrkesstatus, utdanningsbakgrunn, årsaker til at man be-

nytter seg av ordningen, samt levekår generelt for denne gruppen.»

Disse medlemmer mener videre at det må være aksept for at noen foreldre velger å være hjemme med sine små barn de første leveårene.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet ønsker å videreføre den målrettede kontantstøtten for barn mellom 1 og 2 år. For Senterpartiet er det ikke et mål i seg selv at alle ettåringer skal gå i barnehagen. Dette medlem vil derfor tilrettelegge for at foreldre har frihet til å foreta valg som passer deres familiesituasjon best.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til behandlingen av Prop. 85 L (2016–2017), der Sosialistisk Venstreparti advarte mot at en forsterkning av doble standarder innen velferd og ytelser vil kunne bidra til å skape større økonomiske forskjeller i samfunnet. Botidskrav når det gjelder kontantstøtte rammer familier med barn. Barnefamilier med innvandrerbakgrunn er allerede overrepresentert i fattigdomsstatistikken. Selv om dette medlem er bekymret for de likestillingsmessige konsekvensene av kontantstøtten, slik som belønning for å være utenfor arbeidslivet, vil dette medlem advare mot å avskjære dem som står lengst unna arbeidslivet fra den inntektsmuligheten som kontantstøtten gir. Dette medlem var derfor uenig i den bakenforliggende tankegangen i Prop. 85 L (2016–2017) om at nød gir folk jobb, og viser til at Sosialistisk Venstreparti stemte imot lovforslaget. Derimot vil språkopplæring, arbeidsopplæring og inntektssikring bidra til bedre muligheter.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen innhente kunnskap om hvem kontantstøttemottakerne er, med særlig vekt på yrkesstatus, utdanningsbakgrunn, årsaker til at man benytter seg av ordningen, samt levekår generelt for denne gruppen.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endret kontantstøttelov, slik at botidskravet som Stortinget vedtok 8. juni 2017, kun gjelder kontantstøttemottakeren og heller ikke rammer norske statsborgere som har hatt lengre utenlandsopphold.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:43 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgen Bekkevold, Olaug V. Bollestad og Steinar Reiten om endring av botidskravet for rett til kontantstøtte – vedtas ikke.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 19. desember 2017

Tone Wilhelmsen Trøen

leder

Åslaug Sem-Jacobsen

ordfører

Vedlegg**Brev fra Barne- og likestillingsdepartementet v/statsråd Solveig Horne, datert 22. november 2017****Dokument nr. 8:43S (2017-2018) – Representantforslag om endring av botidskravet for rett til kontantstøtte**

Jeg viser til brev av 14. november, hvor Familie- og kulturkomiteen ber om departementets vurdering av representantforslag 43 S.

Forslaget lyder slik:

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endret kontantstøttelov, slik at botidskravet som Stortinget vedtok 8. juni 2017, kun gjelder kontantstøttemottakeren og heller ikke rammer norske statsborgere som har hatt lengre utenlandsopphold.

Regjeringens syn er at barnefamiliene må ha valgfrihet og at kontantstøtten bør opprettholdes, men at det var riktig å gjøre innstramminger av integreringshensyn. Innføringen av fem års botidskrav var en innstramming som gjelder generelt, ut fra en vurdering om at innvandrere bør stimuleres til arbeid og aktivitet og at deres barn bør gå i barnehage for å bli godt integrert i det norske samfunnet.

Hvis botidskravet bare skal gjelde for kontantstøttemottakeren, og ikke den andre forelderen, vil botidskravet være veldig lett å omgå. Man kan tenke seg for eksempel at den som er i full jobb, og oppfyller botidskravet, får kontantstøtte mens den andre forelderen er hjemme med barna. Hensynet til integrering taler for at begge foreldrene må oppfylle kravet.

All botid som er opptjent i Norge teller med ved vurderingen av om botidskravet er oppfylt, og det stilles ikke krav om umiddelbart forutgående botid. Dette innebærer at norske statsborgere som har hatt lange utenlandsopphold, nesten aldri vil omfattes av botidskravet.

Jeg mener at de tilfellene hvor endringen kan oppleves som urimelig veies opp av de positive konsekvensene denne lovendringen vil ha for integreringen av barna og foreldrene. Jeg tilføyer også at Stortinget kjenner godt til disse problemstillingene da de vedtok lovendringen.

I Prop 85. L (2016-2017) kap. 7.4.3 står følgende:

«For ytterligere å styrke integreringen av mødre og barn, foreslår departementet at det kreves at begge foreld-

rene har vært medlem av folketrygden i fem år, under forutsetning av at begge foreldrene bor sammen med barnet. Botidskravet bør også gjelde for dem som får barn med en person som allerede bor i Norge.»

Jeg viser også til følgende fra arbeids- og sosialkomiteens flertallsmerknad i behandlingen av forslaget:

«Det foreslås å innføre et botidskrav på fem år for rett til kontantstøtte. For ytterligere å styrke integreringen av mødre og barn, foreslås det at det kreves at begge foreldrene har vært medlem av folketrygden i fem år, under forutsetning av at begge foreldrene bor sammen med barnet. Botidskravet bør også gjelde for dem som får barn med en person som allerede bor i Norge.»

Det framgår dermed klart at flertallet på Stortinget støtter regelen om at begge foreldrene må oppfylle botidskravet, og at de ønsket denne lovendringen.

Hensynet til likebehandling og forutsigbarhet taler for at dagens regel blir beholdt. Departementet har imidlertid varslet at ordningen vil bli evaluert etter ett år, for å se om den fungerer etter hensikten.

